

властта се държела много пасивно, защото великия везир Али паша разпратил до валиите и мютесарифите само копие от фермана, без наставления как да постъпят за прилагането му. Българите се обърнали за съвет към Саджк пака, който се случил там с казаците си. Той се опитал да убеди валията тържествено да обяви фермана, но не сполучил. За тоя неуспех не малко допринесло и мнението на английския консул властта да се държи пасивно, въпреки че последния лично присъствувал на устроеното тържество. Дори заптиета не се явила при четенето на фермана. Затова Саджк паша изпратил от полка си българите, подофицери и войници, да присъствуват на тържеството и то заедно с полковата музика.

Видно е, че докато турската провинциална власт нейде се държела пасивно, което било повече в полза на гръцкото духовенство, ренегата Чайковски, с риск да си навлече омразата на гърци и турци, решително съдействувал на българите. Той бил убеден съратник на църковната ни автономия, като средство да се привърже нашия народ към трона на султана и затова всякога действувал официално, чрез намесата на турската власт да се изгради църковното ни дело.

Друго средство за сближаването на българите с турците и султана Чайковски смятал превъзпитаването на младежта. Ето защо не одобрил системата на преподаването в габровското училище, когато го посетил през обиколката си в 1841 год. Като отишъл в Париж, се срещнал с младия Савович, студент по правото, и вуйчо му Савович и двамата от Търново. Пред тях той се изказал, че така трябва да се възпитават българчетата, щото да се развиват приятелски отношения между турците и българите. По тоя въпрос Чайковски заинтересувал и турския посланик Нафи ефенди и министър Гизо. До последния Савович подал мемоара, в който изказал мнение да се изпратят полски емигранти за учители на българите. Те трябвало да работят по една обща система, да насаждат в тях противоруски дух и така да ги възпитават, щото да направят българите верни синове на султана. За тая цел Гизо дал около 20000 франка. Княз Адам Чарторийски трябвало да избере компетентни поляци за учители. Според плана на Чайковски, последните трябвало във специално училище в Париж да се подготвят за работата си. Савович бил ватоварен да преведе от френски на български нужните учебници. Всички тия приготовления ставали на пусто. Това просветно начинание пропаднало, защото директор на учителите бил назначен Александър Пауша, човек неспособен за просветна работа. Чайковски бил против избора му. Како казва Пауша, А. Пауша си избрал тридесет помощници, все полски